

ივერი

1877—1889

საზოგადოებრივი და სალიტერატურული გაზეთი

1877—1889

დღესასწაულები ბაგრატიონების მემკვიდრეობის დღე, 10 სექტემბერი

სასწავლებელი და პანსიონი

ი. ი. მიველიძის

გუგია, ნიკოლოზის ქუჩა, კარნაგოვის ძეგლის პირდაპირ, თ. გრუხინის სასახლის სასახლეში, № 21.

ამხანაფებს ბავშვებს კადეტის კორპუსისა, გიმნაზიისა და რეალურ სასწავლებლისათვის, აგრეთვე იყვანს პანსიონერებად ყველა საშუალო სასწავლებლის შეიარაღებულ დაწესებულებაში მათთვის. პირთა მეთვალყურეობა თვით სასწავლებელში შეიძლება.

პირდაპირ და დაწესებულების სასახლეში იქნება. (15—14)

სასწავლებელი და პანსიონი

ოღა თეოდოსის ასულის სასახლას

ამხანაფებს ქალებსა და ვაჟებს ყველა საშუალო სასწავლებელში მისილება.

გუგია, ასდრასის ქუჩა, № 21.

(5—4)

კურს-ლინი

(გოლოვინის პრესბიტერული, თ. მუხრან-ბაქონის სასახლეში)

პირველ სემესტრში, კერძოდ და საერთო სასწავლებლის ერთად, მსწავლელთა უფრო ბრძანებით სწავლება, ამ სემესტრისათვის სასწავლებელთა გუგიაში მოწყობილია მსწავლელთა.

ხუთ სემესტრში მოსწავლელთა სასახლეში და განსაკუთრებით სასწავლებელთა სასახლეში იქნება.

სასწავლებელი და პანსიონი. (4—3)

ახალი ამბავი

* ოთხშაბათს, 6 ამ თვისის, ტფილისის გუბერნატორი თვ. გ. დ. შერვაშიძე ტფილისიდან ბორჯომს გაემგზავრა, სადაც ამ ქვედა იმყოფება მისი უმაღლესობა დიდი მთავარი მხედრი ნიკოლოზის ძე. ბანი გუბერნატორი, როგორც ჩვენ შეეძინა ბორჯომში დარჩენა, სადა მისი უსაღესობა ტფილისის წამობრძანდება.

* მისი იმპერატორების უმაღლესობა დიდი მთავარი მხედრი ნიკოლოზის ძე, რომელიც ამ ქვედა ბორჯომში იმყოფება, 13 ამ თვისის ჩამობრძანდება ტფილისის კავკასიის გავლენის კურთხევაზე დასასრულებლად.

* კავკასიის სამხედრო გამოყვანაზე, როგორც ცნობა, დიდი ძალი ნაღობი დასწავლელ ტფილისში. სხვადასხვა შორის დასწავლელთა სახელმწიფო განაწილება მინისტრი, ბანი ოსტრიაკის, ბარონი ნიკოლაი, გენერალ ალექსანდრე თვით სერაფიმოვიჩის, რომელიც ბორჯომშია და გუგიაში დაბრუნდა ტფილისს, და ბერძენი სხვა წარჩინებულნი.

* ტფილისის სასულიერო სასწავლებელში, კანონის ძალით, ყოველ წელს 40 ვაჟისა არის ბოლომდე სასწავლებელში შესვლის მსურველთათვის. წელს ამ სასწავლებელს ჩვეულებრივ მეთოთხმეტი მისწავლელი იყავდა. ამთავან 47 კმაწილმა კარგად დაიკარა ეგზემენი და მხოლოდ 40 უნდა მიეღოთ ვაკანსიების რაოდენობის მიხედვით, მაგრამ მისმა მაღალ ყოვლად უსამღვლოდობაში, საქართველოს გუბერნატორმა პალატი, უბრძანა სასწავლებლის მთავრობას, რომ ყველა, ვინ იგი 47 კმაწილი, მიეღო სასწავლებელში.

* როგორც შეეძინა, ამ თვისის 15-დგან ტფილისის სასულიერო კურსკმა განაგრძო ბოლოთი ვაკანსიების კლასი, რომელსაც სადღესასწაულო მოამზადოს თეატრის ხორბუბი. მასწავლებელად მიუწვევიათ გინაზიის გოლოვინის მასწავლ. ბანი კ. მ. ნილინიოვი. ამ დღეებში კურსკმა რეპეტიციები დაიწყო.

* წელს, 15 ამ თვისის, როგორც იცნო მითხვებდა, ტფილისში განაგრძობდა სამხედრო გამოყვანა. ამ გამოყვანაზე, სხვათა შორის, ახეინებენ ხალხს საგანგებოდ ამხედრებულ ალიზის სახლს. გამოყვანაზე დასწრე გლოვინასა და სხვებსაც უბრძანა იმის მინიშნებებსა და ამხედრებ, თუ როგორ უნდა ამხედრდეს იგი. ალიზის სახლის სვეთე და სარგებლობა გლოვინისთვის ცხდია. ბერძენს ხეცეც მასისხლად არის და გლოვინ იტყობილია ბოლომდე მიწურში ჩაძვრეს. მიწურის გაფუჭებული ჰაერა ცუდად მოქმედებს ადამიანის აგებულებაზე და ასეთულებს. ალიზის სახლის აგება, რომელსაც გამოყვანაზე უხეინებენ, ძალიან ადვილია და მოსახერხებელი გლობისათვის, რადგან მისთვის საჭირო მასალა: ბზე, წყალი და მიწა, ჩვენ გლეხს ყველა მოკლებია. ასეთი სახლი იქნება თბილი, მშალაი და, რაც უფრო საჭიროა, ცეცხლის გან უხეინებელი. დასამტკიცებლად იმისა, რომ საშაველითი ალიზის სახლი გამოყვანის უხეინებელია ცეცხლისაგან, რამდენჯერმე ცეცხლს წაუკლებენ მასეცხობის თვით წინ. ძალიან კარგი იქნება, რომ ჩვენმა გლობებმა მიაქციოს ამ სახლს ყურადღება და ისწავლოს იმის აგება.

* მთელს ტფილისის გუბერნიაში ხალხის სწავლა-განათლებისათვის ახარჯება სულ 820,000 მან. ფული. ეს ვაჟი მჭიდრად მტკიცა, ხალხის საჭიროებას ვერა სწავლება და მომეტებული ნაწილი ჩვენს დაბა-სოფლებშია და ქალაქების მცხოვრებლებისა უსწავლელი რჩება. მთელი დასავლეთი ევროპა მოგვიწოდებდა პირველ დაწყებით და პროფესიონალურ სკოლებში, ჩვენში კი ეს სკოლები დღისითაც სანთლით სამხედროდ არიან. ტფილისის გუბერნიაში 71 სოფელში მტკიცა ერებზე მხოლოდ ერთი მიდის წერა-კითხვის მცოდნე, როდესაც ქალა-

ბა ეძღვნა ბანი პავლე იესეს ძეს ჩიხუას, რომელმაც ჩემდამო რწმუნებულს სამრევლო სკოლის შევირცხა უფა. სოღ ასწავლის საეკლესიო გოლოვინას და სეროი სიმეონის გურულის კოლაზე. ეს მით უფრო სასიამოვნოა, რომ ბანი პავლე იხილა დასწავლენებული მაგობრელი და მომწერალია.

* ვაჟის ხეობა: მითხვებს ეს-სომეხა, თუ რამდენად გადამტკიცებული არიან ბეგინაშვილები და გუგიაშვილები. როგორც შეეძინა, მთავრობასაც ვერ მოუხერხება ეს ვაჟი გავრცელება. ერთმანეთს ბავშვების ყურის ქუჩა, ერთმანეთის ცემა, განაღობა დასწავლენა მისთვის ჩვეულებრივ საქმედ გაუხვდება. ვაჟი გუგიაშვილებმა მოსკოვს ბეგინაშვილების პატარა მწვემის ყურის და მერე ბეგინაშვილებმა გალუბადეს გუგიაშვილების ყურის მოკრიბე. ამ საქმეში მთავრობის ყურამდ მიიღია და გაიბარა საჩივარი. მთავრობამ თურმე ორსველ მხარეს დაეხმარა სასჯელით, უკეთეს იმინ კიდევ ვამედევინე საბოლოო ბავშვების ყურის მოკრას, მაგრამ ვერც ამ მოქმედებას გაუკრია. წარსულის თვისის 19-ს ჩამოსულან სოფ. ედისის სათავარ მონღოზზე ფარულად ერთი ყურ-მოკრიბი ახალ-გაზაზ ბიჭი და ერთი სხვა გუგიაშვილების გვარისა, მიპარაინა ერთს პატარა მწვემს, წუტკეცით და სლომებით ყურის მოკრა, მაგრამ როდესაც საბოლოო მწვემის შეწავლა, რომ მე ბეგინაშვილებსა არა ვარო, თავი გაუხვდებოდა და გაქცეულან. მთელი ბეგინაშვილობა მეთოთხმეტი-დღეობა გამოსდომიან უკან, მაგრამ ვერ დასწევინა. გადამდგარან გუგიაშვილების სოფლის ახლო პატარა სერზე და გალუბანიათ: გუგიაშვილების თვის: ალთე თვეცქ ითარლი და გამოილით; ჩემად ბავშვების ყურების სქრას სჯობს ერთმანეთს ცხადი გაემტკიცაოთო. გუგიაშვილებს ვერ გუგიაშვილები გამოსდომიან და ბეგინის ცდის შემდეგ ბეგინაშვილები უკანვე დაბრუნებულან.

* სოფ. ზემონიკოზის მღვდელი მამა ი. დვითიშვილი გეთხოვს დავებულთ შემდეგი სია შემომწერდეთ: ამ ტაძრის შეკეთებისა და განაღობისათვის.

გარდა იმ შემოწმებულთა, რომელნი უკვე შეგისწერეთ თვისი დრო-გუგიაშვილი (1054 მ. და 70 კ.), ტაძრის განაღობის კომიტეტს მოუვიდა კიდევ შემოწმებულთა:

პოლოდის მამრის ბოქაულისაგან მივიღეთ 4 მ. და 61 კ., ვოსკრესენსის საქალაქო საბოქსაგან—12 მ. და 25 კა., ქ. ტფილისის მ. მ. ბანი კ. ზ. ფურცელისაგან—5 მ., ბანი გ. ზ. ჩიბახისაგან—5 მ., შორაბანის მამრის ნოტაროვის ა. ვახტანგის შვილის თაოსანი—14 მან. (შემოწმებულნი): ა. ვახტანგის შვილი—1 მ. და 85, ზაქ. გოგინაშვილი—1 მ., იორ. სიხარულიძე—1 მან,

გვლ. ჩუბინიძე—1 მ. და სხ.), ქსანის ბოქალის თვე, კონ. შალიკაშვილის თარსობით—13 მან. (შემოსურის: თავ. კოს. შალიკაშვილი 2 მ., სპ. ვაბედაშვილი—1 მ., მ. რატიანი—1 მ., მღ. პანტ. გელცენიშვილი—1 მ., ივ. ცავარელი—1 მ., ზ. ოსელოვი—1 მ., მარკ. შარაბერი—1 მ., მარკ. ოსელოვი—1 მ., ალექ. ტრეტიაკოვი—1 მ., ს. სტეფანოვი—40 კაპ., აფრამ სტეფანოვი—50 კაპ., და ი. გათენიშვილი—40 კაპ., მიხ. ამირაიანი—20 კაპ., ზურ. მაკარაიანი—30 კაპ., გ. ამირა—60 კაპ., ზაქ. მღებრიანი—40 კაპ., ზ. ოსელოვი—20 კაპ.), თურქეთის რესპუბლიკის ნოვოფიტისაგან—3 მ., ქ. ატარხანი თლონტრევისაგან—1 მ., ქ. კოლონის მარის მართელებისაგან—3 მ., ქ. რუსის მარის მართელებისაგან—1 მ. და 92 კაპ., პიტაგორსკიდან ი. ვინაძის თარსობით—11 მან. შემოსურის: ი. ვინაძე—3 მან. 10 კაპ., ზაქ. ყოჩიაშვილი—3 მან., ალ. დეკანოზოვი—1 მან., ზაქ. სუბიტაშვილი—1 მან., გ. მარკოზოვი—50 კაპ., გრ. ხუციშვილი—50 კაპ., ა. მიკიტოვი—60 კაპ., ანასტასია—50 კაპ., ივ. კ—50 კაპ., კატ—30 კაპ., ქ. ირკუტსკიდან 2 მ. ა. კ—20 კაპ., ქ. კუთაისიდან ბლად. კუთაისის თარსობით—5 მან. (შემოსურის: დეკანოზოვი—1 მან., და 25 კაპ., მღ. გიორგი ჯავახიძე—1 მ. და სხ.) ქ. კუთაისიდან ბლად. გიორგიანი თარსობით—3 მ. 65 კაპ., ქ. ტულისის სახაზრო პალატისაგან—15 მან. და 48 კაპ., ბორხხუდზის ეკლესიის კრებულისაგან—1 მან., სამტრედიიდან სილოაძის ხუნდაის თარსობით—8 მან. (შემოსურის: ქ. კუბარია—2 მ., ს. ყოჩიაშვილი—1 მან., ივ. გოგოლაშვილი—1 მან., ლავრ. ავლიძე—1 მან., ბ. ოსელოვი—1 მ., ა. ბენაშვილი—1 მან., ს. ხუნდაძე—1 მან.), ქ. კლინის ბოქალისაგან—30 მან. და 35 კაპ., ქ. ფრთის ადგილობრივის კომანდისაგან 3 მან. 39 კაპ.

წინადადებული შემოწმებები იყო 1054 მან. და 70 კაპ. და ესოდენი უნდა შესდგა 139 მან. 85 კაპ., აგრეთვე შემოიტანა პატენტებულმა თავ. ზაქარია ბესარიონის ძემ ფაქციონიშვილი—100 მან., და გლეხმა ალექს. ლომასემ იმ 100 მანეთიდან, რომელიც იყო შემოწმებული კონდაციით, ამჟამად შემოიტანა 50 მან., სულ 150 მან. ყველა შემოწმებულმა აღმდგმულად შეადგინა—1344 მან. და 55 კაპ.

ვახე კომიტეტი ნიჟოვის ტარის განახლების და შეკეთების უწყისობის თაობაზე მადლობას უძღვნის ყველა შემოწმებულს.

* ნ. ს. სემკოვსკის, მეცნიერ განყოფილებაში, პრესის ქვეშევრდომ არტერ ივანე პეს რეზოლუცია საქალბო მისარება თაობაზე ვილკამ მოპარა ორი პატენტის და ხავერდის ხალხი, სულ ხუთის თქონისა. დამანაშველს და ნიჟოვის დეპუტე.

* იმე დეპუს. მეცნიერ განყოფილებაში, გუბერნიის ინჟინრის თვდობით თვდობის ძის ლუბანოვის სადგომიდან მოპარა ორი პატენტის, ქერქი, სურთუი და შალიკაშვილი, სულ 150 მანეთისა. დამანაშველს და ნიჟოვის დეპუტე.

* 5 ანუ თვისის პირველ განყოფილებაში, ცნებებმა გაიტყვეს ტფილისის დისტრის მეტალე დილა სოლოდოვი ვერის

ბაღის მასობრივად, დახმარებულ, როცა მსგავსადგან მოდიდა, ამასობაში უტრიოვ განაგრძობდა და შოგ მსაღმრთლო განმეორებდა. ერთს ამოგანმა, სახელადარ სპილეს სავაგმა, ისე დაშავა თავი, რომ იქვე მოკვდა. დანარჩენი ორი, გიგოლა კიბივი და ვნო ტერ-ოსკანივი, მსგებულად არიან დაშავებულნი.

* 4 ანუ თვისის ტფილისის მოკვლამ არტემ ქარტაშვილმა გამოუცხადა პოლიციას, რომ ჩემის სადგომიდან ვილკამმა მოპარეს პირველი ნიჟოვის, სულ 900 მანეთისა. ქარტაშვილს უცვლილად შირაშინის მასობრივ მსგებულად შირი სასაირბუნე, რომელსაც კვლევი შეიპოვებს, გამოიხატა სწამოვებს.

სახელდასტური

(ქადასახელი და წყაღ-წასახელი ამავე)

მიიღო სახელდასტური და ენკენისთევი მისწავლელის სასწავლებლებში მოუყარა თავი, მშვიდობით სამის თვისის თავისუფლებაც, პეტრეს უკან იცა, წყაღების ბუხარით მიყრავ, ილაღალ სიარული და გაკეთილესი უქანალობა! პაწაწა მომავალი მოკვლამ კვლავ ჩაებნენ უღელს და თავდადებით უნდა იხვირონ გაკეთილესი, იმასიგრონ წყეული ლათინური სიტყვები.

ენ არა ყოფილა ოდესმე მისწავლელს, ეს არა ახსოვს ის წუთი, როდესაც მთელის ზაფხულის შემდეგ პირველად გაუღებდა სასწავლებლის გზას დასტა წიგნებით ხელში. ბეჯითს, რასაცირეულია, მიუზარია, მოულოდნელად გლის იმ წუთს, როდის დავეწყება სწავლა, ახალი წიგნი, ახალს კლასში გადასვლის შემდეგ ნაყიდი, ნეტარ მსგებულის ახალს, ისეთის, რაც არ ვიცოდი აქამდე, რაც ჩემთვის უქნით იყო მაკული და რისთვისაც თვალ ბრბად მიხედვდა. ზარმაკე-კი მიღის და მიზოლანება, ახალ წიგნთან ახალს წყაღების მოიღის, ახალს მტარჯგულის გაკეთილეს, მაგრამ ამისთანას ახალი წიგნი ხომ იშვიათად გიღრბება, ის სულ ერთსა და იმას იცნობს აქედნებით რამდენიმე წლის განმავლობაში, ერთს წიგნს რომ შემოაკვთავს ფურცლებს, ახლა მეორეს უფიქრად იმისთანავე, და არის ამ ვიუწყებულსში.

მოსწავლის ბეჯითობა და ზარმაკობა, ბუნებრივს ნიუს გარდა, მასწავლებლის მხედვად არის დამოკიდებული. თუ მასწავლებელმა ემაწვილის ბუნება თავის ხუთის თითივით არ იცის, უნარია არა აქვს მოსწავლის წახალისებისა და კუტიკინის იმ საპედეგოგოა წესის მისდევს, რომ ბავშვი კლიონი ტომარა და ჩემი ვალდებულება გაუფორთა ტივისი კლიონი ორჯერ ორ—ოთხივითის ბეჯითისა ცაზარმაკებს, სულით დაამახინჯებს, ბუნებრივს ნიუს დაზუშობს, სწავლის სიყვარულის მიერ კლიონის ჩაუტერავს და საბოლოოდ გააბნეობებს.

სეთის საყვედურის ღირის განსაკუთრებით სოფლის მასწავლებლებში არიან, თუქცა ხშირად არც ქალაქისანი ჩამორჩებიან იმით თავისი გოლიათურის უიკობით. სოფლის მასწავლებელი ზოგჯერ იმდენად გაუფიქრებელია, უკადენლი, გამოუცდელი, გამოუწერინელი, რომ იმის ყურებით სიბრძნული აღძვრება ადამიანის გულში იმ ჩიღლ ბავშვისთვის, რომელითა გონებაც თეთრი უმტერეო და დუწერავი ქალღალია, ჩაბახლის შე-

უტყველოდა და შეუმღვლოდ ამომიძახელი ქვეყრი, მოუქარავი ტილო და მოუტერები წწილი. უმწვემოდ გამსკვალავის ხოლმე მაშინვე ფიქრი, არაზარანგან იქნების პარაზიტა.

ეს არასწაველი სიტყვები გვიტყვინა ერთმა წყრლობა, რომელიც ამას წინად მივიღეთ ქუთაისის მასწავლებლს. ამ მასწავლის ერთს საუკეთესო სოფელში არსებობს ავტო თერთმეტ თორმეტი წელიწადი სასწავლებელი, რომელშიაც სამოკლამდ მოსწავლე ირიცხება.

აი რასა გვეყრს ამ სასწავლებლის შესახებ კორესპონდენტ:

1886 წელს აქ გამოვიყანეს ენდასწავლი მასწავლებელი, რომელმაც თავისი შრომა და ღვაწლი არ დაიწყო ხალხს დაწინაურებისათვის. აქამდე სასწავლებელი უსწავლავდა მასწავლებლებს გამოწვევით ვინც მოდიოდა, ხოლო ესწავლავდას მათ რაგანა წყეუენა და თუ მომავალშიც ასე განგრძობ, სამაგალითად ჩაითვლება ამ სასწავლებლის ყველა ვილკამ ვინც ვინც 14 თვისის წინადასწავლად უგებდნენ როგორც პარალელი, აგრეთვე რუსული და სხვა საგნებს(?).

კი ამბავია, სწავლად ცნობენება ამისთანა მასწავლებლის პოენა მთელის სოფლისთვისაო, იფიქრებს მეთხევი, მაგრამ ამქარული ფიქრი იქნება, რადგან ამ სიტყვების კრიტიკიდან დაფხვება იმანზე დამოკიდებული, თუ თითი მთქმელი ვინ არის, როგორა, რა კოდნია არის აღჭურვილი და ცუდისა და კარის საზომად რა ალბი უქარავს ხელში.

აი შემდეგ ზემოდ მოყვანილ სიტყვების რას იწყებდა კორესპონდენტ:

„გზაშინს შემდეგ თოიონ კლასში, ვუ იყო გამართული საზოგადო სადგომი, მოსწავლეებმა ჯერ იმდურეს „Воше царя“ მკრე მრავალ უმირი და ბოლოს ურ დასასხეს. სადღის დროს მასწავლებელმა სხვათა შორის იმდურეს ახალი ჩვენი ჯარის გავისის სიმღერა მშვიდრის ვილკამ, ამ სიმღერას ვეცა აქ მეუფი აღტაცებაში მოყვანა, სიმღერას მდგრადენ რაპორი და შოგ აღმუქვადენს სიტყვები და მდგრადენს დამუხსის, რომელიც თეი მასწავლებელს შეეფიქრა. 8 საათზე დასალიდგან აგრეთვე: „გზაშინს იგლომეს „Икс Икс Славия“ და წყადენ.“

ხომ მხედათ ამ ჩვენს სამაგალითო მასწავლებელს, სადღესე დიდი უნარი გამოუყენია და ამას გარდა პოეტური ნიქცი ჰქონია, თავის შეიხზულს ლექსებს ამღვრებს ბავშვებს. ეს ლექსი, რასაცირეულია, საბავშვო იქნება, პედაგოგურის აზრით დაწერილი, ისეთი რამ, რასაც ემაწვილის სუსტი გონება ადვილად შეიწყენს და შეიტრებს, იმის ნორანს გონება დაეკამყოფილებს და დაატკობს თავისი შინაარსით. ვენებათ ლექსიც მოისმინებთ ამ „სამაგალითო“ მასწავლებლისა, ბატონი ბრძანებით, ყური უღვდეთ და დასტებით, ამ ლექსსაც მოყვანით კორესპონდენტის ორჯერ გადართობით.

მეგობრობა და მეგობრობა, მეგობრობა ჩემო სათესვეთ; მე სადღათაო გამოვიყენის და შორის გზას წამიყენის.

სულმად მომეცეს თოთვი, ბურჯანს, მე გატარებულს მსარსად მავანს, მე უპირასუფო მომეცეს სსუქმად, ღვიის დასტავო წყადი სსსუქმად.

ურჯულყოლია თოთვის რომ მექერანს, თუარ მომეკაჯუნს სსსსს მომსერანს.

გუდა სახაკი ზურჯულ მეგობა და ჩემი მოსავლ დემოტრედ ჰგობდა.

„მე სადღათი ვარ მიეღვარ გზას, ჩემსედ სუ იტყვი სურათის ავს, თოთათამს! თოთათამს! ჩემს მეტრება დაარ გააშა.“

და, აი ეს გახლათ ჩვენის სამაგალითო მასწავლებლის პოეტური ნაწარმოები. ჩვენი სოფლის „სიტყვლი“ მარის ტანსაცმელით აღჭურვილი და ოფოფიზმის ძახილით მიმარებდა ბრძოლის ცილისაგან. წაედეს, იმის თავე ვინა სიცივის, მაგრამ უმეუტება ის არის, რომ გაუტყვინებია უსუსური ბავშვები და აღრიდებდნენ თავის შესწავლულს უმანს ლექსს, რომლის მოსმენის შემდეგ მგინი თეთი ომის ტრავალი და სიხლის ღრის არზივი ბისმარკეკი არ გაუტყვამად თავზედ ხელს.

მოიღ და ნუ შეუთელი ამისთანა სამაგალითო მასწავლებელს, რომ შეიბრალოს საცოდავი ბავშვები და ანებოს თავი ოფოფიზმს წერას და ყვესუილის ჩიღლს გონებს ის მიაწოლავს, რაც უფრო ეშვამაბება და რაც უფრო შეფერება, მაგრამ ამა, ამაღ შეეტიტებოთ თავს, ოფოფიზმს თავიყვანის-მეცემობიცა ჰყოლია, რომელთა რიტემი თითუდა აგრეთვე ჩვენს უტნობი და უტანელი კორესპონდენტს, — თავისის უტერავლო და უფრული ლექსით ხალხი აღტაცებაში მოყვანია და ამა ჩვენსას რას შესმენს, იმის მეთი რაღა გვეტქმის, რომ

Вста възь пиrhoи чачьтэ пени сапожникъ! А сапоги точьтэ пиrhoижики!

ორიოდ სიტყვა

ავსსურის და ქართულის ენის სათესავისაჲ.

ჩვენ გინდა ორიოდ სიტყვა ერთივით იმანზე, რაზედაც აღვინ ხანა ასე უნაყოფოდ ლაზარეოკენ ჩვენში და რაზედაც მეცნიერებას ჯერ ხმა არ ამოვლია, ასე განსწავლეთ, ფიქრად: ყი არ მოსვლია ის, თუ რა დამოკიდებულება და ურთიერთობა არსებობს აფხაზურს ენასა და ქართულს შორის. ბოლოს ვინდით, რომ ასე უკეთ უნდა დაფიქრობოთ ჩვენი სიტყვებლები სხვა-დასხვა საფილოლოგია სიბრძნით, ვითოეთ მკითხველს საზოგადოებას ცოცხა ხანს მოგვეტყვიან ყურადღება და მოისმინოს, რაც ეოდნენ ხანს, უცნაურის ბედის წყრით, ჩვენს ყურადღებას იზიდავდ.

პირველელი, თავი და თავი ქართული ენა ჯერ ისე თავის არსებობის პირველსევე ხანაში, როგორც მავალითა იმ დროს, როცა ქართულ ენას დასაღწენ ვანის ტივის ახლო-მანლო, დაყოფა და დაწაწილა რამდენსევე ცალკ-ცალკე ენად და კილოდ ენად აღმოჩნდა, რომ ქართული ენაში უცხოერების დროს უზნაბის ქველს თავისებური ცალკე ლაზარეოკენ პქონია, ქართულის მსგავსი და ახლო მონათესავე, მაგრამ მანც განკალკევებული. ხოლო ამ შემდეგ, როცა ქართველი დაბინდნენ მტკერი და არების სიბნელელებში, იმით სხვა-დასხვა კილო და ლაზარეოკენ უფრო განკალკევედა და განითითეულა უნდა ვიფიქროთ, რომ ქართული მონათესავე ენები ორს უნდა-

რეს გვეუდალ გაყოფილა. გარჩევა და სახლავი იმ ორ გვეუდალ ენათა შორის დღესათი იმ დღის სეფლისა და კანონის ენასა, რომლის ძალ-თაქ ერთში სიტყვები იცლებო ნაკეთის ანუ პრეფიქსის მ-ის მიმატებით, ხოლო მეორეში ლ-ის დამატებით. ეს ორი გვეუდალ დილანს დაჩინოლა ამ ყოფაში, მაგრამ მალე კიდევ იმევე უცნაურის ბედის წყრის გამო, ერთისთვის მწერლობა და ლიტერატურა ურავუნებია ობალს, ხოლო მეორე გვეუდალ დარჩენილა თავის ძველებურს კანსა და ქვექში, თითქო იმდრო-მომ დილანს შეჩინარა ძველებური ფერი და თვალთა დაწინაურებების თაბახასა და მომავალს შოამომავლობაში. აქ მე სამეში მუავს, ერთის მართი, ქართველობა და მათი მანათესავე მგერლობა და მეორეს მართი სენაობა და დანარჩენი სხვა წყრლობანი ტომნი, რომელნიც, უმეველი, ქართულის მონათესავე ენათა ლაზარეოკენ, როგორც მავალითა მისსმინა იმ სხვ.

საკვირდელი, როგორც ბევრნიც ამბობენ, რომ ეს რაღაც ქართულის გუარის ენები მთელს ქვემეორეობაზე ცალკე სდგას სხვათა ენათა შორის, რა თქმა უნდა, ეს ენარემიება საოცარია და მით უფრო მტვის სიფრთხილით უნდა ლაზარეოკენ გარემობის შესახებ, მეთი სიფრთხილ მით უფრო საჭიროა, რომ თეთი მეტად მონათესავე ქართული ენებს შორის შეგვედგოს სულ უფარლო სიტყვები, რომელიც ერთმანეთს სრულიად აზრთით არა ჰგავს, როგორც, მავალითა, ქართული-საქვლი და სენათი დანს. სხვა რამ მიხეტი უნდა მოიპოვოს აქ და იმ ამ მიხეზის ძებნას შეუდგებით ჩვენს.

იმ მიწა-წყალს ახლი, თითქმის მემობლიად, რომელმაც სწავლობდა ისტორია ქართველობას, სცხოვრობდა და სქთიერობს დღესაც მგომარია ტომი აფხაზთა, რომელითაც პირველად გაავებინა ქვეყნას პარანა უსლარბო. პირველად რომ მისი თხზულება დაიბეჭდა, და თუნდ მანიაც, როცა უკვე მოკრულ დაჰქედეს, არაფერ არ მიაქცია ყურადღება იმ გარემობას რომ მრავალი აფხაზური სიტყვა ქართულის მოდგინა იყო, არავის არ მარედა ფიქრად გამოეყოფა ეს გარემობა.

ეს გარემობა მეტად დიდილი მისახედრი-კია იმისთვის, ვინც იცის ყველა ქართულის გვარის ენები ამ ბოლენქ, რომ ვითარც აფხაზური ავლეთრანუერიანო, ხოლო ქართული ფლესკოვიო. ქართულის ენის ფლესკის შესწავლა კი მინც არაფერ სცადა. მოვიყვანოთ მავალითისთვის რამდენიმე აფხაზური სიტყვა და შევალოთ ქართულს, მგერულს და სენაურს სიტყვებს:

საყოფ—ვარი, ყოფი.
სამან—შაქეს, მგერ. უფურ, ქონვა.
მწე—ცეცხლს ახლო, მგერ. დწხირა, ცეცხლი.
ფიფიუკო—მეფიფი. ვტკრი.
გუქ—როტო (აქ უნდა შევნიშვნოთ, რომ ქართულში მწხორად ჩვენებდა ხოლმე სიტყვაში, მავალითა: ფტისა, ფტინ).
მწას—სენათი ჩაქ, ცხენი.
ავჯან—იარალი, აბჯარი.
გუ—გული (ეს გუ ანუ გული აფხაზურსადაც და ქართულშიც ბევრს სიტყვაში ჩართულია).
ღამ—ქურდი, მანიაჯი, მგერულად ჰნიშნავს ქურდს.

